

BOEKBESPREKINGEN

EEN KWART EEUW V.A.G.A. Jubileumboek als blijvende herinnering aan het vijfde lustrum

door G. P. J. Hogeweg

Wanneer men de titel van dit boek leest, zou men verwachten een terugblik te zien over de faits et gestes van de V.A.G.A. in de vijf en twintig jaar van haar bestaan. Dit is echter niet de bedoeling van het Bestuur geweest. Het wilde de publicistische arbeid van zijn leden stimuleren, het meende, dat de leden tot grotere activiteit moesten worden bewogen op het terrein van publicatie over vakonderwerpen. Voor die gelegenheid is het Bestuur in zijn doelstelling geslaagd, want 19 leden der V.A.G.A. zonden een bijdrage in over evenzovele verschillende onderwerpen. Het is niet wel doenlijk deze alle afzonderlijk te bespreken, maar geconstateerd mag worden, dat verschillende dezer bijdragen de kennisneming zeker waard zijn. Niet zozeer omdat zij over het behandelde onderwerp belangrijke nieuwe gezichtspunten openen, dan wel omdat zij een beschouwing wijden aan de ogenblikkelijke stand van het behandelde vraagstuk. Enkele bijdragen geven mij aanleiding tot de volgende opmerkingen.

De eerste bijdrage handelt speciaal over het ontstaan en de ontwikkeling van de V.A.G.A. Drs F. Th. Bedeaux wijst hierin op het voordeel van een academische opleiding en verdedigt de oprichting van een afzonderlijke vereniging van academisch gevormde accountants, naast het toen reeds zolang bestaande en invloedrijke Instituut, waarvan trouwens de verdiensten niet worden ontkend. Nu is het natuurlijk, dat de schrijver op de gunstige factoren wijst, dat is niet alleen zijn goed recht, maar zelfs zijn plicht. Een boekbespreking is niet een geschikt moment om met de schrijver in discussie te treden, maar ik kan toch niet nalaten op te merken, dat een groot aantal afgestudeerden aan een academie niet de behoefte gevoeld heeft zich bij de V.A.G.A. aan te sluiten, daarmee m.i. te kennen gevende, dat zij het met de noodzakelijkheid van een afzonderlijke vereniging niet eens zijn. Drs Bedeaux constateert zelf, dat op 1 Januari 1951 de V.A.G.A. 128 leden telde, en dat op die datum 81 leden van het Instituut academische vorming genoten hadden, dus 39 % van het totaal aantal academici kozen het Instituut.

Ik moge mij nog een opmerking veroorloven over de statistiek op blz. 17, waar Drs Bedeaux uitrekent, dat 51 % van de leden van de V.A.G.A. als accountants in het vrije beroep werkzaam zijn tegen 57 % van de leden van het Instituut. Maar de absolute getallen geven een duidelijker beeld van de verhoudingen. In Juni 1951 waren, zoals uit de opgaaf op blz. 17 blijkt, 66 leden van de V.A.G.A. werkzaam in het vrije beroep tegen 534 leden van het Instituut. Van deze 66 V.A.G.A. leden zijn 23 leden werkzaam op kantoren van Instituutsleden of althans met een of meer Instituutsleden geassocieerd. Hieruit volgt wel, dat de Instituutopleiding voor het bedrijfsleven een gunstig resultaat heeft gehad. Tegenover het voordeel van een bredere of diepergaande voorstudie bij de academische opleiding blijft toch voor studerende voor de Instituutopleiding het voordeel bestaan, dat zij gedurende hun gehele opleiding direct contact met de practijk hebben.

Dr Belle herhaalt in zijn bijdrage „Hoofdtrekken der ontwikkeling van de accountantscontrole” zijn bezwaar tegen de vertrouwenstheorie van Limperg, alsof sedert het verschijnen van zijn boek in 1931 geen weerlegging van dat bezwaar had plaats gevonden. Dat deze theorie niet in ethische zin is bedoeld en dat Dr Belle een verkeerde betekenis toekent aan het woord „vertrouwen” dat immers in deze theorie als synoniem voor „verwachting” wordt gebruikt, is aan Dr Belle blijkbaar nog niet duidelijk, ondanks de uiteenzetting van Prof. Limperg in het M.A.B. van 1940. Wij zullen ons daarbij moeten neerleggen, maar het is m.i. jammer, dat Dr Belle, die de groei van de opvattingen over de accountantscontrole illustreert door aanhalingen uit verschillende artikelen in het M.A.B. van de laatste jaren, dit oude jasje niet heeft kunnen uittrekken.

Enkele opmerkingen nog over de bijdrage van Drs J. Vogel: „Enige beschouwingen over goodwill en over het optreden van de accountant bij de waardebepaling daarvan”.

Wanneer de accountant geroepen wordt om te adviseren omtrent de waarde van de goodwill, heeft hij, zoals de schrijver terecht opmerkt, als eerste taak een analyse van de resultaten van enige voorafgaande jaren (lieft een gehele conjunctuurperiode, zou ik daaraan willen toevoegen). Omtrent de vooruitzichten voor de volgende jaren hebben koper en verkoper mogelijk een meer gefundeerde opvatting, omdat zij de branche kennen. Het gaat om de goodwill in een bepaald geval, waarbij dus eigenlijk niet van een markt gesproken kan worden. De koper zal dus voor dat speciale geval de maximum-waarde, die hij aan de goodwill toekent, moeten bepalen, d.w.z. hoeveel hij wil

betalen boven het verschil tussen activa en passiva op de overname balans. Het antwoord daarop vindt hij m.i. door te berekenen het totale kapitaal, dat hij mag investeren, uitgaande van de verwachte winsten berekend tegen het percentage, dat hij van zijn kapitaal wil maken in verband met het risico van de onderneming. Stel dit percentage is 10 %, dan wil hij dus maximaal $10 \times$ de mogelijk te behalen winst investeren. Dit bedrag, verminderd met het verschil tussen activa en passiva van de overname-balans, is het maximum, dat hij voor goodwill mag besteden, en door loven en bieden zal hij trachten lager te slagen. Wanneer deze methode wordt toegepast verdwijnen wiskundige formules en is er geen vraag of men 2, 3 of meermalen de winst moet uitkeren. Ik meen, dat de schrijver teveel aan een markt voor een goodwill heeft gedacht en inderdaad kan daarvan soms wel eens sprake zijn, maar markt of geen markt, langs de door mij geschetste weg is n.m.m. altijd een oplossing te vinden.

Om de lezers verder een denkbeeld te geven van de overige inhoud van het boek, volsta ik met een inhoudsopgaaft. Zoals gezegd geven deze bijdragen over het algemeen een kijk op de tegenwoordige stand van het behandelde onderwerp en kan kennisgeving daarvan daarom worden aanbevolen.

Drs F. Th. Bedeaux, Het ontstaan en de ontwikkeling van de Vereniging van Academisch Gevormde Accountants; *Dr L. H. Belle*, Hoofdtrekken der ontwikkeling van de accountantscontrole; *Dr J. F. C. van Bodegraven*, De winstverdeling bij Nederlandse naamloze vennootschappen; *Drs R. Burgert*, Publicaties van naamloze vennootschappen; *Drs A. L. Demenint*, De intrinsieke waarde van incurante aandelen; *Dr H. L. Drost*, Bedrijfsanalyse en resultatenrekeningen op korte termijn in het levensverzekeringsbedrijf; *Drs P. H. Groeneveld*, Enige opmerkingen aangaande het element vertrouwen in het maatschappelijk verkeer; *Drs E. E. Harmsen*, Fiscale en commerciële balans, fiscaal en bedrijfseconomisch winstbegrip; *Drs P. C. J. Kien*, Het liquiditeitsprobleem bij de Verenigde Naties en enkele gespecialiseerde organisaties; *Drs E. L. Th. Laterveer*, Beschouwing van de omrekenkoersen, te gebruiken bij de waardering van buitenlandse deelnemingen en bij het samenstellen van geconsolideerde overzichten; *Drs J. A. M. F. Lindner*, Enige aantekeningen betreffende administratie en controle bij internationale organisaties; *Drs A. Meijer*, Kostprijsonderzoeken in verband met de industrialisatie van Zuid-Afrika; *Drs J. P. van Poppel*, Het begrip goedkoopmansgebruik; *Dr J. G. Stridiron*, Over het aanschaffen van nieuwe machines; *Drs J. van der Velden*, Ontwikkeling in de betekenis van de interne controle; *Drs Th. J. Verdenius*, Over de begrippen „controle”, „formele” en „materiële” controle; *Drs J. Vogel*, Enige beschouwingen over goodwill en over het optreden van de accountant bij de waardebeoordeling daarvan; *Drs J. G. de Weger Jr.*, Performance budgeting; *Mevr. Dra F. J. de Winter-Otto*, Enige opmerkingen omtrent de controle op de jaarrekening van ondernemingen, waarvan het bedrijf in het buitenland gevestigd is.

Alleen de artikelen van Drs P. C. Kien en Drs J. A. M. F. Lindner liggen op een ander niveau. Zij behandelen onderwerpen, welke in de literatuur, waarmede accountants over het algemeen vertrouwd zijn, niet aan de orde zijn geweest.

FAMILIE-NAAMLOZE VENNOOTSCHAPPEN door A. van Keulen, uitgave N.V. Æ. E. Kluwer 1951

door Mr A. Th. E. Kastein

Dit geschrift is het tweede in de serie Fiscale Monografieën onder redactie van J. de Willigen en M. A. Wisselink.

De schrijver heeft zich tot taak gesteld het behandelde onderwerp voor een zo groot mogelijke lezerskring toegankelijk te maken.

Hij heeft daarbij niet alleen rekening gehouden met hetgeen voor hen, die dagelijks met de materie in aanraking komen, nog van belang kan zijn, maar hij heeft vooral ook willen geven een beknopte handleiding voor hen, die incidenteel met deze vraagstukken te maken krijgen.

Het onderwerp leent zich uitstekend voor een goede systematische behandeling; de schrijver heeft hiervan ten volle geprofiteerd en duidelijk de fasen der naamloze vennootschap, oprichting — bestaan — liquidatie, onderscheiden en aan een onderzoek onderworpen. De aankondiging als fiscale monografie doet begrijpen, dat aan de juridische, economische en bedrijfseconomische aspecten slechts een geringe aandacht is besteed.

De accountants, advocaten, notarissen en andere adviseurs, die zich met de oprichting van familie-naamloze vennootschappen bezig houden, worden al terstond geconfronteerd

met het moeilijke probleem van de verschillen in opvatting omtrent het ogenblik, waarop de N.V. als opgericht moet worden beschouwd met de daaraan verbonden belastbaarheid van de winst, in het oprichtingsstadium gemaakt. De schrijver deelt de mening van Wisselink en van Sikkelerus, dat de oprichters niet, de N.V. wel voor deze winst belast behoren te worden. In het Maandblad voor Belastingrecht van December 1951 verdedigt Scheltens echter de mening, dat de winst bij de oprichters, niet bij de N.V. belastbaar is. Hiermede zij terzijde gewezen op het gevaar van een handleiding als de onderhavige: reeds spoedig zullen verschillende opvattingen blijken te zijn verouderd, doordat zij door anderen deugdelijk worden bestreden of in arresten van de Hoge Raad ter zijde gesteld. Het zal voor hen, die niet dagelijks zich van deze wijzigingen op de hoogte kunnen stellen, moeilijk zijn zich op een vaste basis te gronden. Dit bezwaar zal natuurlijk kunnen worden opgevangen door op regelmatige tijden een herziene druk het licht te doen zien.

Op pag. 61 geeft de schrijver zijn opinie omtrent de waardering van de aandelen ener naamloze vennootschap. Het bestek van het boek laat niet toe uitvoerig op de begrippen intrinsieke-, rendements-, rentabiliteits- en liquidatiewaarde in te gaan.

Toch meent hij, dat bij de waardebeoordeling der aandelen, anders dan bij vaststelling der liquidatiewaarde, de goodwill van de onderneming mede in aanmerking moet worden genomen. „Dit meerdere (= goodwill) wordt bepaald door de economische functie van de onderneming in het maatschappelijk verkeer, maar ook door de functie, die het aandeel voor de aandeelhouder heeft”, zegt de schrijver. Het eerste gedeelte der aangehaalde passage zal een ieder kunnen onderschrijven; het laatste gedeelte mag aan twijfel onderhevig geacht worden. De functie van het aandeel is niet de goodwill-bepalende factor. In een recent arrest van 9 Maart 1951 (N. J. 52, no. 46) heeft de Hoge Raad de goodwill van de eenmanszaak erkend, toen het vraagstuk van de scheiding en deling der gemeenschap, tussen de eigenaar en zijn echtgenote, aan de orde kwam. Hiermede is de verwachting van de schrijver omtrent de inzichten, die bij de Hoge Raad omtrent het begrip goodwill en de waarde ervan zich zullen manifesteren, bewaarheid.

Aansluitende aan dit onderwerp behandelt hij de vraag of de belastingen van invloed zijn bij de waardering van aandelen.

Er wordt onderscheiden tussen de belastingen, die op de vennootschappelijke rechtsvorm drukken en de door de aandeelhouder persoonlijk wegens zijn aandelenbezit verschuldigde belastingen.

De eerste categorie wordt onderverdeeld in de latente belastingschulden over de aanwezige reserves en die over de nog te maken winsten. De schrijver meent, dat in beide gevallen de belasting voor het *geschatte* bedrag voor aftrek in aanmerking komt, terwijl de heersende leer slechts de aftrek van het *volle* bedrag van de latente belastingschuld over de aanwezige reserves erkent.

Ten aanzien van de aandeelhouder meent de schrijver ook de latente schulden voor de Inkomstenbelasting over de toekomstige uitdelingen en over de meerwaarde bij het aanmerkelijk belang voor het geschatte bedrag in aftrek te kunnen brengen, hoewel de fiscale autoriteiten deze aftrek niet erkennen.

Een recente beslissing van de Minister (resolutie van 4 Februari 1952 no. 32, F.E.D. 29-3-1952) geeft aanwijzingen, dat een zelfstandige schuld terzake latente belastingen bij de waardering van incurante aandelen niet wordt erkend, al wordt langs indirecte weg met deze latente belastingdruk wel rekening gehouden.

Ongetwijfeld biedt het boekje een waardevol studiemateriaal voor hen, die zich omtrent de vraagstukken in de familie-N.V. in het algemeen voordoen, willen oriënteren. Het tussen verschillende belastingen (Inkomstenbelasting - Registratierecht - Omzetbelasting - Vennootschapsbelasting) bestaande verband werkt zeer verhelderend.

Toch ware het te overwegen geweest aandacht te besteden aan de kapitalisatie van de familie-vennootschappen. De ervaring leert, dat verscheidene dezer vennootschappen bij een gering aandelenkapitaal aanzienlijke reserves gekweekt hebben. De bij de Wet op de Herkapitalisatie 1951 geboden gelegenheid verbetering te brengen in de wanverhouding tussen aandelenkapitaal en reserves, waardoor mogelijkerwijze nieuw kapitaal kan worden aangetrokken, was een bespreking in dit geschrift waard geweest.

In de laatste alinea van pagina 119 snijdt de schrijver nog het belangrijke aspect van de gevaren van het kleinaandeelhouderschap (d.w.z. het zijn van aandeelhouder in een familie-naamloze vennootschap, zonder over een meerderheidspositie te beschikken) aan. In Engeland heeft men de minderheid thans in de Companies Act 1948 geholpen door een beroep op de rechter open te stellen. Artikel 53 van het Wetboek van Koophandel heeft te onzent de gelegenheid aan de aandeelhouder in een minderheidspositie, alleen of verenigd met anderen, een onderzoek naar de gestie in de vennootschap door een buiten de vennootschap staande deskundige te doen instellen. De preventieve werking van dit artikel is soms reeds van groot belang.

Resumerende acht ik het boekje zeer lezenswaardig en de schrijver te loven voor de pogingen in een beknopte omvang een zo belangrijk onderwerp zo uitvoerig en gedegen te hebben beschouwd.

door J. van Raalte

Het boekje bestaat uit twee delen. In het eerste deel geeft de schrijver, op voor de leek begrijpelijke wijze, een beschrijving van het ponskaartensysteem. Daarbij toont de schrijver dat hij beter op de hoogte is van de Hollerith machines dan van de andere merken, hetgeen overigens voor de Nederlandse markt geen verwondering behoeft te wekken. Afbeeldingen verduidelijken de tekst.

Deel II geeft een aantal toepassingen van het ponskaartensysteem. Behandeld worden toepassingen bij loonadministratie, kostprijs-, voorraad-, verkoop- en filiaaladministratie. De uitwerkingen in het algemeen zijn duidelijk gesteld. Alhoewel de schrijver te veel bepaalde gevallen op het oog heeft, waardoor de grote lijn soms wat onduidelijk wordt, zijn de beschrijvingen interessant voor ieder die belang stelt in administratief organisatorische problemen. Als voorbeelden ter verduidelijking van hetgeen in het eerste deel is geschreven over de machines, zijn de toepassingen naar onze mening minder geslaagd. Immers het eerste deel is kennelijk voor de leek geschreven. Maar juist voor deze categorie van lezers zijn de voorbeelden niet eenvoudig genoeg. In hoofdstuk 6 daarentegen vervalt de schrijver in een ander uiterste. Hier worden n.l. een zestal toepassingen zeer summier behandeld of soms slechts aangeduid. Naar onze mening zou hier de gulden middenweg het boekje een aanmerkelijk hogere gebruikswaarde hebben gegeven.

Recapitulerende moet worden gezegd dat het boekje voor deskundigen geen nieuwe gezichtspunten behelst en voor de leek iets te hoog grijpt, in het bijzonder waar het de toepassingen betreft. Desniettemin menen wij dat dit werkje, voor hen die zich wensen te oriënteren omtrent het ponskaartensysteem, tot het beste behoort dat in de Nederlandse taal tot heden is gepubliceerd.